

FOCUS

22

Januari 2018

Demografische barometer 2017 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Jean-Pierre Hermia

Nooit eerder leefden er in Brussel zoveel mensen. In 2006 groeide de bevolking er met 3 700 personen. Deze toename is echter beduidend kleiner dan deze die tijdens de voorgaande jaren werd opgetekend. Welke demografische elementen bieden een verklaring voor deze recente evolutie? Welke rol vervullen – respectievelijk – het geboortecijfer, het sterftcijfer, de interne en de internationale migratie? Deze Focus poogt niet alleen deze vragen te beantwoorden, maar buigt zich ook over de hele periode van groei die tussen 2000 en 2015 werd waargenomen in de 145 wijken die samen het gewest vormen. Kende de bevolkingsexplosie een gelijkmatig verloop in het hele gewest? Bestaat er een verband tussen bevolkingsdichtheid en bevolkingsgroei?

Inleiding

Met 1 191 604 inwoners op 1 januari 2017 was het Brussels Gewest nooit eerder zo dicht bevolkt en wordt de periode van bevolkingsgroei voortgezet die in de jaren 2000 op gang is gekomen. De statistieken in deze Focus zijn uitsluitend berekend op basis van de geanonimiseerde individuele demografische gegevens van Statistics Belgium (FOD Economie), die op hun beurt afkomstig zijn van het Rijksregister (FOD Binnenlandse Zaken).

Het eerste deel van deze Focus handelt over de evolutie van de bevolking tijdens het jaar 2016. De gegevens hebben betrekking op de loop van de bevolking (geboorten, sterfgevallen en migraties) tijdens het jaar 2016 en die een verklaring biedt voor de evolutie van de bevolking^[1] tot 1 januari 2017. Deel twee van de Focus is

gewijd aan de evolutie van de bevolking per wijk tussen 2000 en 2015. De gegevens hebben er betrekking op de stock van de bevolking op – respectievelijk – 1 januari 2000, 2005, 2010 en 2015^[2].

Zeer zwakke bevolkingstoename in 2016

In de loop van het jaar 2016 kreeg het Brussels Hoofdstedelijk Gewest er 3 714 bewoners bij (01), wat neerkomt op een relatieve groei van 0,3 %. Dit cijfer is vergelijkbaar met de groei in Wallonië (ook +0,3 %), maar is slechts gelijk aan de helft van de groei in Vlaanderen^[3] (+0,6 %). Het gaat bovendien om het laagste groeicijfer in Brussel sinds de jaren 2000. We zijn dus ver verwijderd van de recordtoenames die werden opgetekend tussen 2007 en 2012, i.e. de jaren van de bevolkingsexplosie (02).

01 Loop van de bevolking in het BHG (jaren 2010 tot 2016)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bevolking (op 1 januari)	1 089 538	1 119 088	1 138 854	1 154 635	1 163 486	1 175 173	1 187 890
Natuurlijk saldo	9 179	9 225	8 870	8 909	9 482	8 885	8 857
Geboorten	18 612	18 301	18 562	18 307	18 514	18 214	17 923
Sterfgevallen	9 433	9 076	9 692	9 398	9 032	9 329	9 066
Intern migratiesaldo	-12 818	-12 946	-13 714	-12 583	-13 420	-13 336	-14 743
Interne immigraties	24 236	23 179	22 698	23 655	23 375	24 139	24 381
Interne emigraties	37 054	36 125	36 412	36 238	36 795	37 475	39 124
Internationaal migratiesaldo	29 406	23 615	19 498	11 975	16 106	17 309	9 917
Internationale immigraties	55 590	52 661	49 107	46 913	50 188	50 887	47 902
Inwijking	46 949	45 771	42 837	40 672	42 970	42 640	40 066
Heringeschreven na schrapping	3 795	4 367	4 304	4 323	5 424	5 852	5 501
Veranderd van register (binnen)	4 846	2 523	1 966	1 918	1 794	2 395	2 335
Internationale emigraties	26 184	29 046	29 609	34 938	34 082	33 578	37 985
Uitwijking	14 414	14 862	15 635	15 018	15 824	16 950	17 460
Ambtshalve geschrapt	11 723	13 874	13 543	19 632	17 951	16 413	20 397
Veranderd van register (buiten)	47	310	431	288	307	215	128
Statistische aanpassing	3 783	-128	1 127	550	-481	-141	-317
Bevolking (op 31 december)	1 119 088	1 138 854	1 154 635	1 163 486	1 175 173	1 187 890	1 191 604
Jaarlijkse aangroei	29 550	19 766	15 781	8 851	11 687	12 717	3 714

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

Zoals sinds een tiental jaar stelselmatig het geval is, valt deze jaarlijkse toename ook in 2016 te verklaren door een hoog natuurlijk saldo (+8 857) en een hoog internationaal migratiesaldo (+9 917) die het zeer negatieve interne migratiesaldo (-14 743) samen meer dan compenseren.

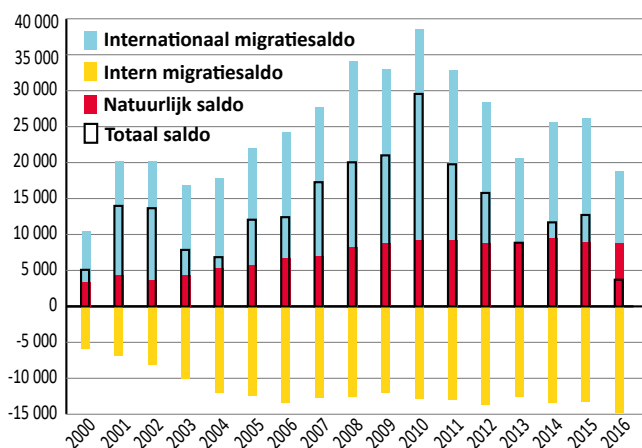
Van deze componenten, die alle drie nader worden beschreven en toegelicht in het vervolg van deze Focus, waren de internationale migraties en hun saldi sinds de jaren 2000 bepalend voor de intensiteit van de Brusselse bevolkingsgroei (02). In 2016 echter is het internationaal migratiesaldo een stuk lager dan tijdens de voorgaande jaren, meer bepaald onder invloed van het zeer hoge aantal schrappingen (→ Glossarium). Zo is het natuurlijk saldo bijna gelijk aan het internationaal migratiesaldo. Beide saldi zijn, afzonderlijk genomen, absoluut gezien beduidend lager dan het intern migratiesaldo.

Op gemeentelijk niveau stijgt de bevolking in 15 van de 19 Brusselse gemeenten (03) tijdens het jaar 2016. De grootste relatieve stijgingen worden opgetekend in Evere (+2,1 %), Sint-Agatha-Berchem (+2,0 %), Sint-Lambrechts-Woluwe (+1,7 %), Ganshoren (+1,3 %), Watermaal-Bosvoorde en Jette (+1,0 %). In vier Brusselse gemeenten daalt het aantal inwoners in 2016: Koekelberg, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node en Stad Brussel. In deze laatste twee gemeenten is de relatieve daling

groter dan 1 procent. Het is voor het eerst sinds 2000 dat zoveel Brusselse gemeenten inwoners verliezen.

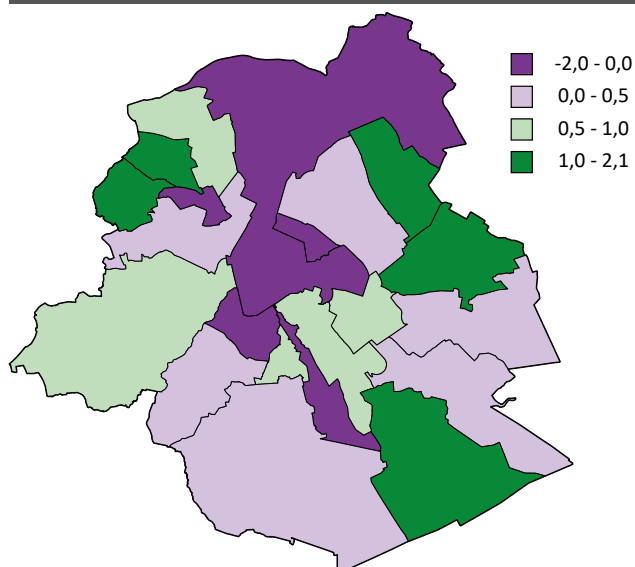
In absolute cijfers onderscheidt de Stad Brussel zich met een daling van meer dan 2 000 inwoners in 2016. Deze evolutie is des te opvallender daar de Stad zeer sterke toenames heeft gekend in 2015 (+3 000 inwoners) en vooral in 2014 (+5 000 inwoners). Anderzijds vallen de gemeenten Sint-Lambrechts-Woluwe, Evere, Anderlecht en Elsene op met groeicijfers van meer dan 700 inwoners.

02 Componenten van de loop van de bevolking in het BHG (jaren 2000 tot 2016)

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

03 Relatieve evolutie van de bevolking in 2016 per gemeente (%)

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

Zeer lichte daling van zowel het geboortecijfer als het sterftcijfer

In 2016 werden 17 923 geboortes opgetekend in het Brussels Gewest. Dit cijfer is stabiel sinds het begin van het decennium 2010 (01). Het bruto **geboortecijfer** (15 ‰) (→ Glossarium) is in 2016 zeer licht gedaald onder invloed van een bevolkingstoename en een aantal geboortes dat licht daalt. Het blijft echter een stuk hoger dan het bruto geboortecijfer voor heel België (10,7 ‰). Dit wordt verklaard door een jongere leeftijdsstructuur, met een groot aandeel vrouwen in hun vruchtbaarste jaren.

In 2016 zijn 9 066 Brusselaars overleden. Dit is iets minder dan in 2015 (01). Het gevolg is een afname van het bruto **sterftcijfer**, gelijk aan 7,6 ‰ (→ Glossarium), wat lager is dan voor heel België (9,6 ‰). Ook dit lage sterftcijfer is het gevolg van de jonge leeftijdsstructuur van het gewest. De afname van het aandeel oudere personen sinds de jaren 2000 heeft als gevolg dat de bevolking met het hoogste

risico op sterfgevallen kleiner wordt.

In tegenstelling tot het bruto sterftcijfer is de **levensverwachting bij de geboorte** (→ Glossarium) een indicator die minder rechtstreeks verbonden is met de leeftijdsstructuur van de bevolking. In 2016 is de levensverwachting in het gewest gestegen (+0,37 jaar in vergelijking met 2015) en bedraagt ze 81,23 jaar. Brusselse kinderen die in 2016 zijn geboren, zouden langer kunnen leven dan deze die in 2015 zijn geboren. In 2016 komt de levensverwachting bij de geboorte in het BHG zeer dicht in de buurt van die voor het hele land (81,40 jaar). Tot slot blijft ze hoger voor vrouwen (83,81 jaar) dan voor mannen (78,41 jaar).

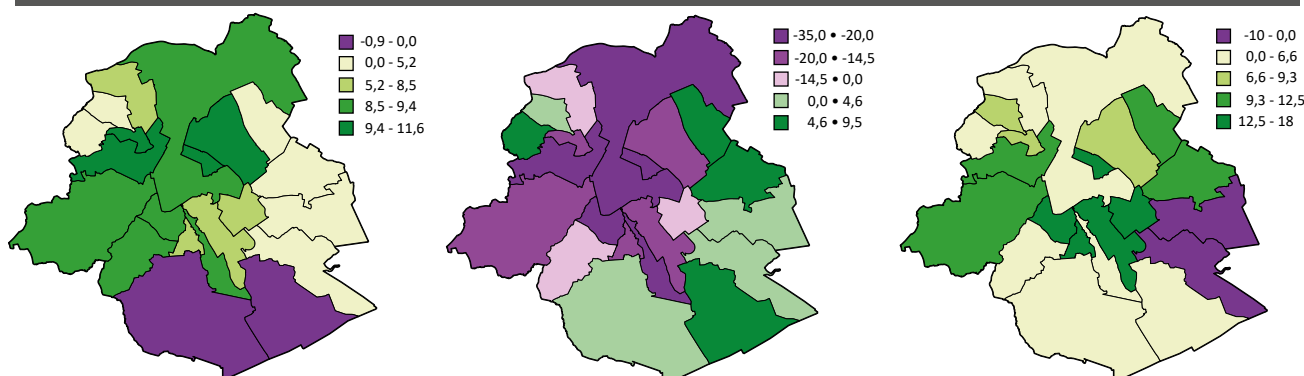
Het verschil tussen het aantal geboorten en overlijdens, het **natuurlijk saldo**, bedraagt +8 857 eenheden in 2016, wat vergelijkbaar is met het saldo van 2015. Er worden dus veel meer Brusselaars geboren dan er overlijden. Dit natuurlijk saldo is stabiel sinds 2008 (02) en blijft een positieve en belangrijke rol spelen in de evolutie van de Brusselse bevolking.

Op gemeentelijk niveau is het natuurlijk saldo overal positief, behalve in Ukkel en Watermaal-Bosvoorde (04), twee gemeenten waar de oudere leeftijdsstructuur niet in hun voordeel speelt. Anderzijds is het natuurlijk saldo bijzonder hoog, ten opzichte van de gemeentelijke bevolking, in Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek en Sint-Jans-Molenbeek (+11 ‰). In deze gemeenten is het kleine aandeel ouderen en het grote aandeel jongvolwassenen bevorderlijk voor het hoge natuurlijke saldo.

Interne migraties nog nadeliger voor het gewest dan vroeger

In de loop van 2016 zijn 24 381 personen zich komen vestigen in het gewest vanuit de rest van België, terwijl 39 124 personen het gewest hebben verlaten om elders in het rijk te gaan wonen. Het

04 05 06 Relatief natuurlijk saldo, intern migratiesaldo en internationale migratiesaldo in 2015 (%)

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

verschil tussen beide is het **intern migratiesaldo**. Het bedraagt -14 743 eenheden. Deze indicator was betrekkelijk stabiel sinds 2004 (02), maar is in 2016 gedaald in vergelijking met de voorgaande jaren. In het BHG vertegenwoordigt dit saldo het negatieve element van de loop van de bevolking.

De daling van dit intern migratiesaldo is doordat het aantal interne migraties tussen het Brussels Gewest en de rest van het land tijdens de voorbije jaren de neiging vertoont om te stijgen. Vele gemeenten van bestemming van deze migraties registreren steeds meer nieuwkomers uit Brussel, zoals al enkele jaren het geval is voor de gemeenten in Vlaams-Brabant. Met een toename van 15 000 tot bijna 18 000 eenheden is de uitwijking van het BHG naar de gemeenten in Vlaams-Brabant met bijna 20 % gestegen tussen 2008 en 2016, terwijl deze beweging nagenoeg stabiel bleef in de richting van de gemeenten in Waals-Brabant. Deze tendens van interne emigranten om zich te vestigen in de (zeer) dichte rand zou meer bepaald kunnen worden toegeschreven aan personen afkomstig van de internationale immigratie. Dit type emigratie is de voorbije jaren gestegen in het BHG (De Maesschalck *et al.*, 2015).

Op gemeentelijk niveau is het intern migratiesaldo in 2016 positief in slechts 8 gemeenten van de tweede kroon (→ Glossarium) (05). Zo zijn er in de gemeenten Ganshoren, Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, Oudergem, Sint-Lambrechts-Woluwe, Evere, Watermaal-Bosvoorde en vooral Sint-Agatha-Berchem (+9,4 per duizend inwoners), meer nieuwkomers afkomstig van de 588 andere gemeenten van het land dan er vertrekkers zijn naar die 588 andere gemeenten. Anderzijds is het intern migratiesaldo negatief in de andere 11 gemeenten van het gewest, in het bijzonder in zijn meest centraal gelegen gemeenten. De meest negatieve waarde (-35,0 per duizend inwoners) wordt opgetekend in Sint-Joost-ten-Node.

Minder gunstige internationale migraties in Brussel dan tijdens de voorgaande jaren

In 2016 registreerde het gewest een immigratie van 47 902 personen en een emigratie van 37 985 personen (01), respectievelijk van en naar een ander land dan België. Het verschil tussen beide vertaalt zich in een internationaal migratiesaldo van +9 917 eenheden, een afname met 7 400 eenheden ten opzichte van 2015^[4]. Meerdere elementen bieden een verklaring voor deze ingrijpende evolutie:

- een sterke daling (-2 600, of -6 %) van het aantal immigraties^[5] stricto sensu. De immigraties

volgens nationaliteit bekeken, zou deze daling vooral op de Europeanen betrekking hebben;

- een duidelijke stijging van het aantal ambtshalve schrappingen (+4 000 eenheden of +24 %), zoals in het jaar 2013 (BISA, 2015). Dit is een gericht fenomeen dat rechtstreeks verband houdt met de keuzes van sommige gemeentebesturen om een groot aantal van dit type administratieve operaties uit te voeren. Tijdens het jaar 2016 hebben sommige gemeenten deze operatie op grote schaal uitgevoerd in vergelijking met de voorgaande jaren, zoals Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node en, vooral, de Stad Brussel (bijna 4 200, of 1 300 meer dan in 2015). In dit laatste geval biedt de sterke toename van het aantal schrappingen een verklaring voor een belangrijk deel^[6] van de bevolkingsafname die de Stad Brussel heeft opgetekend;
- een lichte toename (+500 eenheden) van het aantal emigraties^[7] stricto sensu.

Op gemeentelijk niveau (06) is het internationaal migratiesaldo in 2016 positief in 17 van de 19 gemeenten; dit betekent dat het aantal in het BHG aanwezige personen die uit het buitenland afkomstig zijn er hoger is dan het aantal personen die het BHG hebben verlaten om naar het buitenland te trekken. Dit saldo is hoog (meer dan 17 per duizend inwoners) in de gemeenten Elsene en Sint-Gillis. Omgekeerd zijn de residentiële gemeenten in het zuidoosten (van Ukkel tot Woluwe) en het noordwesten (van Sint-Agatha-Berchem tot Jette) minder aantrekkelijk op het vlak van internationale migratie, zoals blijkt uit de minder hoge saldi. Het internationaal migratiesaldo is zelfs negatief in de gemeenten Oudergem en Sint-Pieters-Woluwe.

Bevolkingsdichtheid en -groei op het niveau van de wijken tussen 2000 en 2015

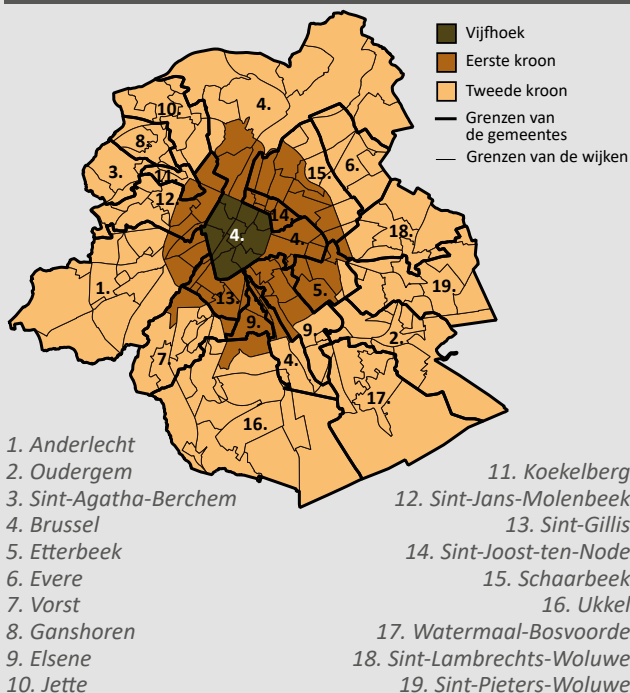
De Brusselse bevolking en haar evolutie worden veelvuldig bestudeerd op het niveau van het gewest of de 19 gemeenten, maar minder vaak op een meer gedetailleerde geografische schaal. Er zijn nochtans gegevens beschikbaar op het niveau van de wijk (07) (→ Kader 1). Aan de hand van de bevolkingsdichtheid in de wijken analyseren we de ruimtelijke verdeling van de bevolking binnen het gewest (08). Daarna focussen we op de evolutie van de bevolking tussen 2000 en 2015.

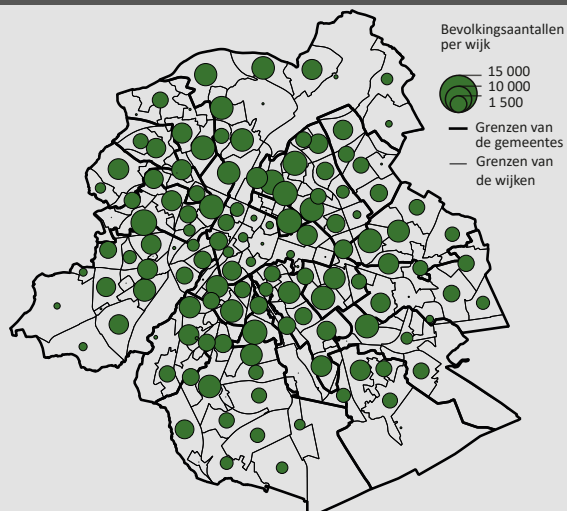
1. De 145 Brusselse wijken

De wijk wordt opgevat als een entiteit van stedelijke observatie en beantwoordt aan verschillende voorwaarden (beschikbaarheid van de gegevens, eerbied voor de persoonlijke levenssfeer, statistische significantie van de indicatoren) en aan een lijst van 10 criteria^[8], met onder meer het criterium samen te vallen met een levensruimte die dagelijks wordt gedeeld door de mensen die er wonen. Sommige van deze wijken zijn voornamelijk residentiële wijken (118); andere zijn industrie- of spoorweggebieden (6), begraafplaatsen (3) of groene ruimten (18).

07 Referentiekaart en historiek van de Brusselse verstedelijking

08 Ruimtelijke verdeling van de bevolking: Bevolkingsaantallen per wijk op 1 januari 2000

De **Wijkmonitoring** van het BHG is een interactieve tool voor de opvolging van de 145 Brusselse wijken. De tool heeft tot doel een selectie van indicatoren ter beschikking te stellen die kenmerkend zijn voor de territoriale dynamieken en verschillen binnen het BHG. Kaarten, tabellen en grafieken illustreren de toestand van de wijken volgens verschillende thema's waartoe ook het thema "bevolking" behoort.

Bevolkingsdichtheden als afspiegeling van de geschiedenis van de verstedelijking

De bevolkingsdichtheid verschilt sterk volgens de wijken (09 en 10). In 2000 vinden we de grootste dichtheden (meer dan 17 500 inw./km²) in de Vijfhoek (→ Glossarium) (Anneessens) en binnen de eerste kroon (→ Glossarium) (Koekelberg, historisch Molenbeek, het centrum van Sint-Joost, Brabant, Haachtsesteenweg, Collignon, Flagey-Malibran, Hallepoort en Bosnië). Globaal zijn de dichtheden hoger in het centrum en nemen ze af naarmate de afstand ten opzichte van het centrum groter wordt. De wijken die het minst dicht zijn bevolkt, zijn dus voornamelijk die van de tweede kroon, in het bijzonder de wijken in de buurt van het Zoniënwoud en voorbij de ring (Anderlecht), alsook de wijken die bestaan uit industriegebieden, parken en begraafplaatsen (→ Kader 2).

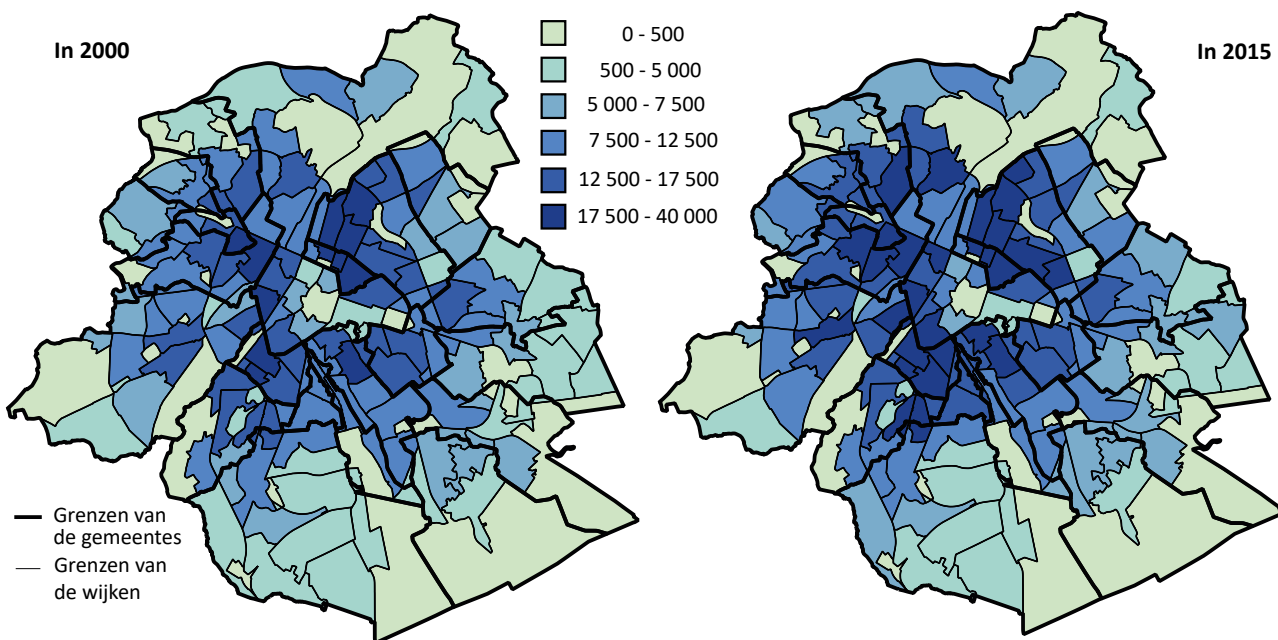

2. De (zeer) dun bevolkte wijken

Een wijk bestaat uit een of meerdere statistische sectoren (→ Glossarium). Heeft de wijk zeer weinig inwoners, dan kan elke administratieve vergissing^[9] een grote weerslag hebben op de relatieve demografische evolutie. Daarom werden alle wijken met minder dan 100 inwoners^[10] niet geanalyseerd wat betreft hun gemiddelde jaarlijkse groei (GJG), net als sommige zeer dun bevolkte wijken met een bijzonder grillige evolutie: Scheutbos, Park van Woluwe, Boudewijnpark/Dielegembos, Zoniënwoud, Kerkhof Brussel, Koninklijk Domein, Laarbeekbos, Vijverspark.

De bevolkingsdichtheden per wijk zijn een afspiegeling van de geschiedenis van de Brusselse verstedelijking. De dichtheid is bijzonder hoog in het centrum van de stad en in de oude dorpskernen die grenzen aan de Vijfhoek (Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek, Koekelberg), i.e. in de wijken die het voorwerp waren van verstedelijking tussen de middeleeuwen en de 19de eeuw. De dichtheid is dan weer lager in de wijken van de tweede kroon waar de verstedelijking plaatsvond na afloop van de Tweede Wereldoorlog en die worden gekenmerkt door constructies waarin vaker groene ruimten zijn opgenomen. De dichtheid is ook minder hoog in de centrale wijken die die een overgang van woon- naar kantoorfunctie hebben gekend. Dit is het geval voor de wijken Koningswijk, Europawijk, Martelaars.

Binnen sommige gemeenten verschilt de dichtheid sterk van de ene tot de andere wijk. In Anderlecht bijvoorbeeld is de dichtheid in Neerpede, een nog overwegend landelijke wijk, 50 maal kleiner dan in Kuregem-Bara, een meer centraal gelegen wijk die al lang geleden is verstedelijkt. Ook hier, op het intragemeentelijk niveau, is deze diversiteit een afspiegeling van de verschillende

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

fasen van het verstedelijkingsproces. We vinden hetzelfde type verschillen terug in de gemeenten Sint-Jans-Molenbeek, Jette, Ukkel, Schaarbeek en de Stad Brussel. De schaal van de wijk laat dus toe inzicht te krijgen in intragemeentelijke verschillen op het vlak van de inname van de ruimte in Brussel door de bevolking.

Bevolkingsexplosie vooral in het centrum en ten westen van het kanaal

Tussen 2000 en 2015 kreeg het BHG er 216 000 inwoners bij, goed voor een relatieve groei van 22,5 %, wat overeenstemt met een gemiddelde jaarlijkse groei (GJG) van 1,4 %. Deze groei was niet constant door de tijd (→ Kader 3).

De relatieve stijging was groter (11) in de Vijfhoek (GJG = 2,0 %) dan in de eerste kroon (+1,5 %) en de tweede kroon (+1,3 %). Grote interne verschillen zijn kenmerkend voor deze drie gebieden van het BHG (12) :

11 Evolutie van de bevolking (2000-2015) volgens het wijktype

	Vijfhoek	Eerste kroon	Tweede kroon
Bevolkingsaantal (2000)	39 344	357 918	561 897
Bevolkingsaantal (2015)	52 803	444 790	677 366
Absolute groei 2000-2015	13 459	86 872	115 469
GJG 2000-2015	2,0 %	1,5 %	1,3 %

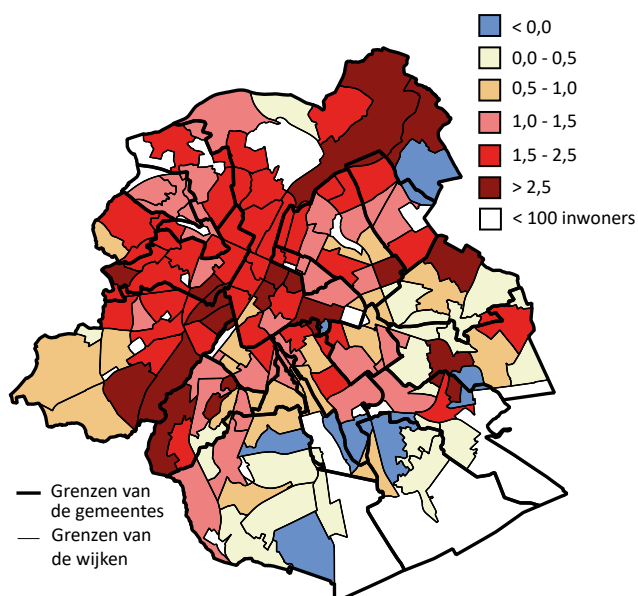
Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

3. Een ruimtelijke verplaatsing van de de gebieden met sterke groei

De omvang van de bevolkingsgroei was dezelfde (+83 000 inwoners) in de periodes 2005-2010 en 2010-2015 en bedroeg bijna tweemaal zoveel als tijdens de periode 2000-2005 (+47 000 inwoners). Tijdens deze drie periodes van telkens vijf jaar doet zich een ruimtelijke verplaatsing van de groeigebieden voor:

- tussen 2000 en 2005 (13) verliezen heel wat wijken in de oostelijke helft van het BHG (nog) inwoners. Alleen in enkele centrale wijken of wijken in de buurt van het centrum is er een sterke bevolkingsgroei: 5 wijken van de Vijfhoek, Matonge, Kuregem-Bara en ook Heembeek en Reyers die de buitenbeentjes vormen in de tweede kroon. De andere wijken met een sterke groei liggen in het gebied ten westen van het kanaal;
- tussen 2005 en 2010 (14) worden de hoogste cijfers inzake bevolkingsgroei opgetekend in een groot aantal wijken van het noordwestelijk kwadrant, van Anderlecht tot Laken. De bevolking groeit ook sterk in de meeste wijken van Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek en Evere;
- tussen 2010 en 2015 (15) liggen de wijken met een zeer sterke bevolkingsgroei veeleer in de rand. Ze concentreren zich meer bepaald in het uiterste noordoosten (Industrie Noord, Haren, Industrie Navo) en het uiterste zuidwesten (Industrie Zuid, Kalevoet/Moensberg, Bizet-Rad-Coovi). Globaal is de bevolkingsgroei homogener binnen het gewest en minder geconcentreerd in het noordwestelijk kwadrant dan tijdens de voorgaande periode.

12 Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (GJG) per wijk (2000-2015) (%)

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

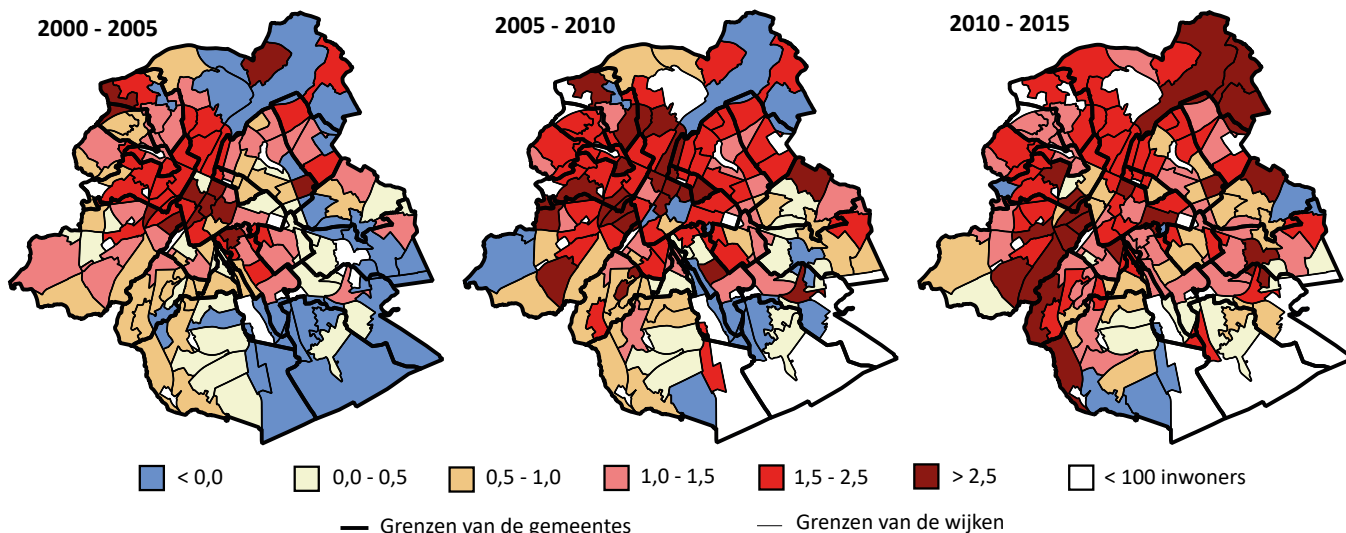
- de **sterkste groeicijfers** (GJG > 2,5 %) vinden we in sommige wijken van de Vijfhoek alsook – binnen de eerste kroon – in de Europawijk, in Kuregem en in Hertogin. In de tweede kroon gaat het voornamelijk om wijken in de buurt van het kanaal (Industrie Noord en Zuid, Bizet-Rad-Coovi, Haren);
- de grote meerderheid van de wijken met een **sterke groei** (1,5 % < GJG < 2,5 %) liggen ten westen van het kanaal (in Laken, Jette, Sint-Jans-Molenbeek, Koekelberg, Sint-Agatha-Berchem, Anderlecht) of in de buurt ervan (in Vorst, Schaarbeek en Evere);
- heel wat wijken in Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, beide Woluwes en Oudergem, alsook andere

wijken binnen de tweede kroon (Mutsaard, Goede Lucht), die ook al verstedelijkten na de Tweede Wereldoorlog, registreren een **zwakke tot matige groei** (0 < GJG < 1,5 %). Tot slot is een beperkt aantal wijken in de zuidoostelijke kwadrant (Diesdelle, Montjoie-Langeveld, Boondaal, Watermaal Centrum, Putdaal) in **demografisch verval** (GJG < 0). Al deze wijken liggen binnen de tweede kroon en worden gekenmerkt door een vergrijzende bevolking, wat bijdraagt tot hun zwakke demografische dynamiek.

Bevolkingsexplosie in de al dicht bevolkte wijken

Uit de analyse van de verdeling van de 145 Brusselse wijken volgens decielen (→ Glossarium) van bevolkingsdichtheid op 1 januari 2000 blijkt dat de evolutie van de bevolking over een periode van 15 jaar verschilt volgens die decielen (16). Meer dan de helft (55 % of +118 000 inwoners) van de absolute groei van de bevolking heeft betrekking op de laatste drie decielen, i.e. de wijken die al het dichtst bevolkt zijn in het begin van de observatieperiode. Wat betreft hun bevolking zijn het de wijken van het 8ste en 9de deciel, i.e. de wijken die nagenoeg het dichtst bevolkt zijn in het gewest, die de hoogste groeicijfers laten optekenen (GJG = 1,7 %). Zij vertegenwoordigen 38 % van de gewestelijke (absolute) groei. Met uitzondering van het eerste deciel, dat voornamelijk wijken omvat die bestaan uit groene ruimten, laten alle overige decielen stijgingen van hun bevolking optekenen tussen 2000 en 2015.

13 14 15 Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (GJG) per wijk (%)

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

16 Bevolkingsevolutie (2000-2015) volgens het deciel van bevolkingsdichtheid (2000) van de wijken

Decielen van bevolkingsdichtheid (in 2000)										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oppervlakte (km ²)	26,5	22,2	21,1	17,1	17,7	15,6	12,2	11,3	9,5	8,3
Bevolkingsaantal (2000)	506	5 795	53 719	80 469	109 232	132 905	135 255	141 770	135 678	163 830
Bevolkingsaantal (2015)	285	7 168	60 905	96 971	133 193	159 439	157 914	183 383	175 411	200 290
Bevolkingsdichtheid (2000) (inw./km ²)	19	262	2 552	4 698	6 189	8 530	11 123	12 579	14 222	19 644
Bevolkingsdichtheid (2015) (inw./km ²)	11	323	2 893	5 661	7 546	10 234	12 986	16 272	18 387	24 016
Absolute groei 2000-2015	-221	1 373	7 186	16 502	23 961	26 534	22 659	41 613	39 733	36 460
GJG 2000-2015	-3,8 %	1,4 %	0,8 %	1,3 %	1,3 %	1,2 %	1,0 %	1,7 %	1,7 %	1,3 %

Bron: BISA & FOD Economie – Statistics Belgium (RR)

Samengevat

Hoewel het BHG nooit zo dicht bevolkt is geweest op 1 januari 2017 (1,192 miljoen inwoners), was de bevolkingsgroei (+0,3 %) bijzonder zwak tijdens het jaar 2016 in vergelijking met de voorgaande jaren. Dit wordt verklaard door:

- een **intern migratiesaldo** dat nog negatiever is dan voorheen. In 2016 verliest het BHG meer inwoners aan de twee andere gewesten, inzonderheid aan de gemeenten in Vlaams-Brabant;
- een **internationaal migratiesaldo** dat positief blijft, ook al wordt het duidelijk kleiner. Het aantal immigraties neemt immers af, terwijl het aantal schrappingen stijgt, vooral in sommige gemeenten;
- een **natuurlijk saldo** dat hoogt blijft maar waarvan de stabiliteit niet opweegt tegen de daling van de andere twee saldi.

Bovendien heeft deze Focus de nadruk gelegd op het belang van de wijk als niveau van analyse van de Brusselse bevolking. De Focus heeft gewezen op:

- grote verschillen wat betreft de **bevolkingsdichtheid**, in het hele BHG maar ook binnen de gemeenten zelf;
- een **bevolkingsgroei** die een verschillend verloop kent tussen 2000 en 2015. De bevolkingsexplosie deed zich voornamelijk voor in de wijken die (nagenoeg) het dichtst bevolkt zijn, meer bepaald in het centrum en het noordwestelijk kwadrant. Tot slot was er door de tijd een verplaatsing van de bevolkingsgroei, met sterke ruimtelijke dynamieken, meer bepaald ten gunste van sommige wijken die dichter bij de rand liggen.

Glossarium en afkortingen

Bevolking de jure: bevolking die wettelijk gedomicilieerd is (in België of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest), met uitzondering van de kandidaat-vluchtelingen.

BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bruto sterftecijfer: gemiddeld aantal sterfgevallen per individu in de onderzochte bevolking voor een bepaald jaar.

Bruto geboortecijfer: gemiddeld aantal geboorten per individu in de onderzochte bevolking voor een bepaald jaar.

Deciel: een deciel is een van de negen waarden die een reeks, geklasseerd in stijgende orde, in tien gelijke delen verdeelt.

Eerste kroon: verwijst naar de wijken tussen de lanen van de kleine ring en de middenring, gevormd door de Churchillaan (in het zuiden), de militaire lanen (in het oosten: Generaal Jacques, Generaal Meiser, Brand Whitlock, August Reyers, Generaal Wahis) en de spoorlijnen (in het westen).

FOD: Federale overheidsdienst.

GJG: Gemiddelde jaarlijkse groei.

Levensverwachting bij de geboorte: gemiddeld aantal jaren dat een pasgeborene mag hopen te leven, indien de sterftevoorwaarden die tijdens de bestudeerde periode heersten, gedurende zijn hele leven ongewijzigd blijven.

(Ambtshalve) schrapping: een administratieve operatie die verband houdt met een internationale emigratie. Meer informatie in Focus 7.

Statistische sector: territoriale basiseenheid die ontstaan is uit een opdeling van de gemeenten en de vroegere gemeenten door het voormalige Nationaal Instituut voor de Statistiek voor de verspreiding van statistieken op een gedetailleerder niveau dan het gemeentelijk niveau.

Tweede kroon: verwijst naar de wijken van de stad die het verst naar buiten liggen, voorbij de middenring, gevormd door de Churchillaan (in het zuiden), de militaire lanen (in het oosten: Generaal Jacques, Generaal Meiser, Brand Whitlock, August Reyers, Generaal Wahis) en de spoorlijnen (in het westen).

Vijfhoek: zone van Brussel die binnen de lanen van de kleine ring ligt. Het is de stad die oorspronkelijk werd beschermd door de stadswallen. De naam van deze zone is afkomstig van de vorm die het tracé van de oude stadswallen volgt.

Bibliografie

- BISA, HERMIA, Jean-Pierre, 2015, *Demografische barometer van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Focus van het BISA, nr. 7.
- DE MAESSCHALCK, Filip, DE RIJK, Tine en HEYLEN, Vicky, 2015. *Over de grens: sociaal-ruimtelijke relaties tussen Brussel en Vlaams-Brabant*. Brussels Studies, nr. 84.

NOTEN

[1] Deze Focus houdt rekening met de bevolking de jure. Dit is de bevolking die wettelijk gedomicilieerd is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met uitzondering van de kandidaat-vluchtelingen.

[2] Het betreft de laatste beschikbare gegevens op het niveau van de wijken, op het ogenblik van redactie van deze Focus. De laatste beschikbare gegevens op het niveau van de gemeenten (1 januari 2017) zijn dus recenter dan die welke beschikbaar zijn op het niveau van de wijken (1 januari 2015).

[3] Voor het eerst sinds de jaren 2000 is het BHG niet het gewest met de grootste bevolkingstoename.

[4] Deze duidelijke evolutie doet zich enkel voor in het BHG. In beide andere gewesten van het land is het internationaal migratiesaldo stabiel.

[5] De internationale immigratie omvat de herinschrijvingen na schrapping, de veranderingen van register (binnen) en de internationale immigraties stricto sensu, i.e. de inwijking in het BHG uit het buitenland.

[6] Bovendien liet de Stad Brussel een netto daling (-1 900) optekenen van zijn intern migratiesaldo en een daling (-1 700) van de internationale immigraties.

[7] De uitwijking of internationale emigraties omvat(ten) de schrappingen, de veranderingen van register (buiten) en de internationale

emigraties stricto sensu, i.e. de uitwijking van het BHG naar een ander land.

[8] De 10 criteria waaraan de wijken moesten voldoen bij de indeling van het BHG zijn hier te vinden. Sommige wijken omvatten stukken grondgebied die toebehoren aan meerdere gemeenten.

[9] Zoals een fout in het adres, als gevolg waarvan er een vergissing wordt begaan in verband met het behoren tot deze of een andere statistische sector.

[10] In het begin of op het einde van de observatieperiode.